

Unifikuota Parkinsono ligos vertinimo skalė

(Unified Parkinson's Disease Rating Scale)

I. Protavimas, elgesys ir nuotaika

1. Intelektų sutrikimas

- 0 – nėra.
- 1 – lengvas. Pastovus užmaršumas su daliniu įvykių atgaminimu; kitų sunkumų nėra.
- 2 – vidutinis atminties sutrikimas su dezorientacija ir vidutiniais sunkumais, tvarkant sudėtingas problemas. Nedidelis, bet aiškus namų veiklos sutrikimas, reikarčiais reikalaujantis paramos.
- 3 – sunkus atminties sutrikimas su dezorientacija laike ir vietoje (dažnai). Sunkus sutrikimas, tvarkant problemas.
- 4 – sunkus atminties sutrikimas, išliekant tik orientacijai savyje. Nepajėgia priimti sprendimus ar spręsti problemas. Reikalinga didelė pagalba apsitarnaujant. Visiškai negali būti paliktas vienas.

2. Mąstymo sutrikimas (dėl demencijos ar intoksikacijos vaistais)

- 0 – nėra.
- 1 – gyvi, vaizdingi sapnai.
- 2 – „gėrybinės“ haliucinacijos su išlikusia išvalga [*insight*].
- 3 – pavienės arba dažnos haliucinacijos arba kliesdėsiai; be išvalgos; gali trukdyti kasdieninei veiklai.
- 4 – nuolatinės haliucinacijos, kliesdėsiai ar ryškios psichozės. Nepajėgia apsitarnauti.

3. Depresija

- 0 – nėra.
- 1 – dažnesni nei norma liūdesio ar kaltės jausmo periodai, niekuomet neužsitęsiantys dienomis ar savaitėmis.
- 2 – nenutrūkstama depresija (1 savaitės ar ilgesnė).
- 3 – nenutrūkstama depresija su vegetaciniais simptomais (nemiga, apetito nebuvimu, svorio kritimu, interesų praradimu).
- 4 – nenutrūkstama depresija su vegetaciniais simptomais ir suicidinėmis mintimis ar ketinimais.

4. Motyvacija/iniciatyva

- 0 – normali.
- 1 – padidėjęs pasyvumas.
- 2 – iniciatyvos ar interesų pasirinktinei (ne kasdieninei) veiklai praradimas.

- 3 – iniciatyvos ar interesų kasdieninei (rutininei) veiklai praradimas.
- 4 – visiškas motyvacijos praradimas.

II. Kasdieninio gyvenimo veikla

5. Kalba

- 0 – normali.
- 1 – nelabai sutrikusi. Paciento kalbą suprasti nesunku.
- 2 – vidutiniškai sutrikusi. Kartais pacientas prašomas pakartoti sakinius.
- 3 – labai sutrikusi. Dažnai pacientas prašomas pakartoti sakinius.
- 4 – dažniausiai nesuprantama.

6. Seilių išsiskyrimas

- 0 – normalus.
- 1 – nedidelis, tačiau aiškus seilių perteklius burnoje; galimas seilėtekis naktį.
- 2 – vidutinis seilių pagausėjimas; galimas nedidelis seilėtekis.
- 3 – išreikštas seilių pagausėjimas su saikingu seilėtekiu.
- 4 – išreikštas seilėtekis, reikalaujantis nuolat sausinti audeklu ar nosine.

7. Rijimas

- 0 – normalus.
- 1 – retas sunkus nuriijimas.
- 2 – pasitaikantis sunkus nuriijimas.
- 3 – dėl rijimo sutrikimo reikalingas minkštas maistas.
- 4 – nenuryja; reikalingas maitinimas per nazogastrinį zondą arba gastrostomą.

8. Rašysena

- 0 – normali.
- 1 – kiek sulėtėjęs arba susmulkėjęs braižas.
- 2 – vidutiniškai sulėtėjęs arba susmulkėjęs; visi žodžiai įskaitomi.
- 3 – labai pakitęs; ne visi žodžiai įskaitomi.
- 4 – dauguma žodžių neįskaitomi.

9. Maisto pjaustymas ir indų (įrankių) naudojimas

- 0 – normalus.
- 1 – kiek sulėtėjęs ir nevikrus, tačiau pagalba nereikalinga.
- 2 – gali pjaustyti maistą, tačiau lėtai ir nevikriai; reikalinga nedidelė pagalba.

- 3 – maistą turi supjaustyti kitas asmuo, tačiau lėtai valgo pats.
- 4 – turi būti valgydinamas.

10. Apsirengimas

- 0 – normalus.
- 1 – kiek sulėtėjęs, tačiau pagalba nereikalinga.
- 2 – retkarčiais reikalinga pagalba užsisagstant, kišant rankas į rankoves.
- 3 – reikalinga didelė pagalba, tačiau kai kuriuos veiksmus gali atlikti savarankiškai.
- 4 – bejėgiškas.

11. Higiena

- 0 – normali.
- 1 – kiek sulėtėjusi, tačiau pagalba nereikalinga.
- 2 – reikalinga pagalba maudantis vonioje ar duše; arba labai sulėtėję higienos veiksmai.
- 3 – reikalinga pagalba prausiantis, valantis dantis, šukuojantis, einant į vonią.
- 4 – reikalingi Foley kateteriai ar kitos mechaninės priemonės.

12. Apsivertimas lovoje ir patalynės tvarkymas

- 0 – normalus.
- 1 – kiek sulėtėjęs ir nevikrus, tačiau pagalba nereikalinga.
- 2 – gali pats apsiversti lovoje ar pasitvarkyti patalynę, bet labai sunkiai.
- 3 – gali pradėti veiksmus, tačiau savarankiškai apsiversti ar susitvarkyti patalynės negali.
- 4 – bejėgiškas.

13. Kritimas (nesusijęs su „sustingimu“ [freezing])

- 0 – nėra.
- 1 – reti kritimai.
- 2 – pasitaikantys (ne kasdien) kritimai.
- 3 – kritimai vidutiniškai 1 kartą per dieną.
- 4 – kritimai dažniau nei 1 kartą per dieną.

14. „Sustingimai“ einant [freezing]

- 0 – nėra.
- 1 – reti „sustingimai“ einant; galimi svyravimai pradedant eiti.
- 2 – pasitaikantys „sustingimai“ einant.
- 3 – dažni „sustingimai“. Epizodiniai kritimai dėl „sustingimų“.
- 4 – dažni kritimai dėl „sustingimų“.

15. Eisena

- 0 – normali.
- 1 – nežymiai apsunkinta. Gali eidamas nemosuoti rankomis ar vilkti koją.
- 2 – vidutiniškai apsunkinta; reikalinga (nereikalinga) minimali pagalba.
- 3 – sunkus eisenos sutrikimas, reikalaujantis pagalbos.
- 4 – visiškai nepaeina, net ir padedant.

16. Tremoras (paciento nusiskundimai bet kurios kūno dalies drebėjimu)

- 0 – nėra.
- 1 – nežymus ir nedažnai pasireiškiantis.
- 2 – vidutinis, varginantis pacientą.
- 3 – sunkus, trukdantis daugeliui veiklos rūšių.
- 4 – stipriai išreikštas, trukdantis beveik visoms veiklos rūšims.

17. Jutiminiai nusiskundimai, susiję su parkinsonizmu

- 0 – nėra.
- 1 – retkarčiais pasitaikantis tirpimas, dilgčiojimas ar nedidelis skausmas.
- 2 – dažni tirpimai, dilgčiojimai arba skausmai, nekankinantys paciento.
- 3 – dažni skausmingi pojūčiai.
- 4 – aštrus skausmas.

III. Motorikos tyrimas

18. Kalba

- 0 – normali.
- 1 – nežymiai sumažėjęs išraiškingumas, dikcija ir/arba garsas.
- 2 – monotoniška, neaiški, tačiau suprantama; vidutiniškai sutrikusi.
- 3 – labai sutrikusi, sunkiai suprantama.
- 4 – nesuprantama.

19. Veido išraiška

- 0 – normali.
- 1 – nežymi hipomimija; gali būti normali abejingumo išraiška.
- 2 – lengvas, tačiau aiškiai nenormalus veido išraiškos sumažėjimas.
- 3 – vidutinė hipomimija; kurį laiką nesučiauptos lūpos.
- 4 – nekintantis veidas su veido išraiškos išreikštu sumažėjimu ar visišku išnykimu; lūpos nesučiauptos per 1/4 colio (6,35 mm) ar daugiau.

20. Ramybės tremoras

- 0 – nėra.
- 1 – nežymus ir nedažnai pasireiškiantis.
- 2 – nedidelės amplitudės, bet pastovus. Arba vidutinės amplitudės, tačiau pasireiškiantis su pertrūkiais.
- 3 – vidutinės amplitudės ir pasireiškiantis didžiąją laiko dalį.
- 4 – didelės amplitudės ir pasireiškiantis didžiąją laiko dalį.

21. Veikimo arba posturalinis rankų tremoras

- 0 – nėra.
- 1 – nežymus; pasireiškiantis judesio metu.
- 2 – vidutinės amplitudės, pasireiškiantis judesio metu.
- 3 – vidutinės amplitudės, pasireiškiantis ir laikant rankas tam tikroje padėtyje, ir atliekant judesius.
- 4 – didelės amplitudės, trukdantis valgyti.

22. Rigidiškumas (sprendžiama, atliekant pasyvius judesius per didžiuosius sąnarius, pacientui atsipalaidavus ir sėdint; „krumpliaračio“ fenomenas nevertinamas)

- 0 – nėra.
- 1 – nežymus arba nustatomas tik sužadinant kitais judesiais.
- 2 – lengvas arba vidutinis rigidiškumas.
- 3 – išreikštas, tačiau lengvai pasiekiami visa judesio amplitudė.
- 4 – sunkus, judesio amplitudė išgaunama sunkiai.

23. Pirštų sulietimas (pacientas paeiliui kuo dažniau suliečia ir atitraukia rankos nykštį su rodomuoju pirštu didžiausia galima amplitude; atliekama atskirai kiekviena ranka)

- 0 – normalus.
- 1 – nežymus sulėtėjimas ir/arba sumažėjusi amplitudė.

- 2 – vidutiniškai sutrikęs. Aiškus ir ankstyvas nuovargis. Galimi epizodiniai judesių sustojimai.
- 3 – ryškiai sutrikęs. Dažna apsunkinta judesių pradžia arba vykstančių judesių sustojimai.
- 4 – vos gali įvykdyti užduotį.
- 24. Kumščiaivimas** (*pacientas paeiliui kuo dažniau atgniaučia ir sugniaučia kumščius didžiausia galima amplitude; atliekama atskirai kiekviena ranka*)
- 0 – normalus.
- 1 – nežymus sulėtėjimas ir/arba sumažėjusi amplitudė.
- 2 – vidutiniškai sutrikęs. Aiškus ir ankstyvas nuovargis. Galimi epizodiniai judesių sustojimai.
- 3 – ryškiai sutrikęs. Dažna sunki judesių pradžia arba vykstančių judesių sustojimai.
- 4 – vos gali įvykdyti užduotį.
- 25. Greiti alternuojantys rankų judesiai** (*plaštakų pronacija – supinacija kuo didesne amplitude, kiekviena ranka atskirai*)
- 0 – normalūs.
- 1 – nežymus sulėtėjimas ir/arba sumažėjusi amplitudė.
- 2 – vidutiniškai sutrikęs. Aiškus ir ankstyvas nuovargis. Galimi epizodiniai judesių sustojimai.
- 3 – ryškiai sutrikęs. Dažna apsunkinta judesių pradžia arba vykstančių judesių sustojimai.
- 4 – vos gali įvykdyti užduotį.
- 26. Kojų judrumas** (*pacientas greitai tapšnoja pėda į grindis, atkeldamas nuo jų visą koją. Judesių amplitudė turi siekti apie 3 colius [7,6 cm]*)
- 0 – normalus.
- 1 – nežymus sulėtėjimas ir/arba sumažėjusi amplitudė.
- 2 – vidutiniškai sutrikęs. Aiškus ir ankstyvas nuovargis. Galimi epizodiniai judesių sustojimai.
- 3 – ryškiai sutrikęs. Dažna apsunkinta judesių pradžia arba vykstančių judesių sustojimai.
- 4 – vos gali įvykdyti užduotį.
- 27. Atsistojimas nuo kėdės** (*pacientas bando atsistoti nuo medinės ar metalinės kėdės su stačiu atlošu, sukryžiuojant rankas ant krūtinės*)
- 0 – normalus.
- 1 – lėtas; gali prirėkti daugiau nei 1 bandymo.
- 2 – stumia save aukštyrą nuo kėdės atramų.
- 3 – linkęs kristi atgal ir gali reikėti daugiau nei vieno bandymo, tačiau gali atsistoti be pagalbos.
- 4 – nepajėgia atsistoti be pagalbos.
- 28. Poza**
- 0 – normali, tiesi.
- 1 – nevisiškai tiesi, nežymiai susikūprinusi poza; gali būti normali senesniems pacientams.
- 2 – vidutiniškai susikūprinusi poza; aiškiai nenormali; gali būti kiek palinkusi į vieną pusę.
- 3 – ryškiai susikūprinusi poza su kifoze; gali būti vidutiniškai palinkusi į vieną pusę.
- 4 – išreikštas sulinkimas su ypatingu pozos nenormalumu.
- 29. Eisena**
- 0 – normali.
- 1 – eina lėtai, gali vilkti kojas trumpais žingsniais, bet nėra paskubintos eisenos [*festination*] arba propulsijos.
- 2 – eina sunkiai, tačiau reikalinga (nereikalinga) tik minimali pagalba; gali pasitaikyti paskubinta eisena [*festination*], trumpi žingsniai arba propulsijos.
- 3 – sunkus eisenos sutrikimas, reikalaujantis pagalbos.
- 4 – visai negali paeiti, net padedant.
- 30. Posturalinis stabilumas** (*atsakas į staigų, stiprų pastūminą atgal, atliekamą tiesiai stovinčiam atmerktomis akimis pacientui su nežymiai praskėstomis kojomis, pastumiant jį pečių lygyje. Pacientas iš anksto išpėjamas; prieš vertinant galima keletą kartų pabandyti.*)
- 0 – normalus.
- 1 – retropulsija, tačiau išsilaiko nepadedant.
- 2 – posturalinio atsako nebuvimas; gali parkristi, neprilaikant tyrėjui.
- 3 – labai nestabilus, linkęs prarasti pusiausvyrą savaime.
- 4 – nepajėgia stovėti be pagalbos.
- 31. Kūno bradikinezija ir hipokinezija** (*bendrai sumuojamas sulėtėjimas, sunkus išsijudinimas [hesitancy], sumažėjęs rankų mojavimas, maža amplitudė, judesių skurdumas*)
- 0 – nėra.
- 1 – minimalus sulėtėjimas, suteikiantis judesiams atsargumo pobūdį; gali būti normalus kai kuriems asmenims. Galimai sumažėjusi amplitudė.
- 2 – lengvo laipsnio sulėtėjimas ir judesių skurdumas, kuris yra aiškiai nenormalus. Arba sumažėjusi amplitudė.
- 3 – vidutinis sulėtėjimas, judesių skurdumas arba maža judesių amplitudė.
- 4 – ryškiai išreikštas sulėtėjimas, judesių skurdumas arba maža judesių amplitudė.

IV. Gydymo komplikacijos (*paskutinę savaitę*)

A. DISKINEZIJOS

- 32. Trukmė: kokią būdravimo dienos dalį pasireiškia diskinezijos?** (*remiantis anamneze*)
- 0 – nėra
- 1 – 1–25% dienos
- 2 – 26–50% dienos
- 3 – 51–75% dienos
- 4 – 76–100% dienos
- 33. Negalia: kokio laipsnio negalią sukelia diskinezijos?** (*remiantis anamneze; galima koreguoti apžiūros metu*)
- 0 – nesukelia negalios
- 1 – sukelia lengvą negalią
- 2 – sukelia vidutinę negalią
- 3 – sukelia sunkią negalią
- 4 – sukelia visišką bejėgiškumą
- 34. Skausmingos diskinezijos: koks diskinezijų skausmingumas?**
- 0 – skausmingų diskinezijų nėra
- 1 – lengvas
- 2 – vidutinis
- 3 – sunkus
- 4 – labai išreikštas
- 35. Rytinių distonijų buvimas** (*remiantis anamneze*)
- 0 – nėra
- 1 – yra

B. KLINIKINIAI SVYRAVIMAI

36. Ar pasitaiko „išsijungimo“ [off] periodai, nuspėjami pagal laiką po suvartotos vaisto dozės?

- 0 – ne
1 – taip

37. Ar pasitaiko „išsijungimo“ periodai, nenuspėjami pagal laiką po suvartotos vaisto dozės?

- 0 – ne
1 – taip

38. Ar pasitaiko „išsijungimo“ periodų, atsirandančių staiga, pavyzdžiui, per keletą sekundžių?

- 0 – ne
1 – taip

39. Kokią būdravimo dienos dalį vidutiniškai sudaro paciento „išsijungimo“ periodai?

- 0 – jokios
1 – 1–25% dienos

- 2 – 26–50% dienos
3 – 51–75% dienos
4 – 76–100% dienos

C. KITOS KOMPLIKACIJOS

40. Ar pacientas skundžiasi apetito stoka, pykinimu arba vėmimu?

- 0 – ne
1 – taip

41. Ar pacientui pasitaiko miego sutrikimai, pavyzdžiui, nemiga ar mieguistumas?

- 0 – ne
1 – taip

42. Ar pacientui pasireiškia simptominė ortostatinė hipotenzija? (išmatuokite ir užrašykite paciento arterinį kraujospūdį, ūgį ir svorį vertinimo skalės formoje)

- 0 – ne
1 – taip

V. Modifikuota Hoehn ir Yahr stadijų skalė

0 stadija	Ligos požymių nėra.
1 stadija	Ligos simptomai vienoje kūno pusėje.
1,5 stadija	Vienpusiai ir aksialiniai (ašiniai) simptomai.
2 stadija	Ligos simptomai abiejose kūno pusėse, be pusiausvyros sutrikimo.
2,5 stadija	Lengvo laipsnio abipusė liga, pacientui išsilaikant pastūmimo mėginio metu.
3 stadija	Lengvo-vidutinio laipsnio abipusė liga su posturaliniu nestabilumu; pacientas fiziškai nepriklausomas.
4 stadija	Sunki invalidizacija; dar gali eiti ar atsistoti be pagalbos.
5 stadija	Be pagalbos nepasikelia iš lovos ar vežimėlio.

VI. Schwab ir England kasdieninio gyvenimo veiklos skalė

(galima pasirinkti tarpinį tarp apibūdinimų skaičių)

100%	Visiškai savarankiškas. Pajėgia atlikti visus namų ruošos darbus be sulėtėjimo, sunkumų ar sutrikimų. Faktiškai sveikas. Nejaučia jokių sunkumų.
90%	Visiškai savarankiškas. Pajėgia atlikti visus namų ruošos darbus su kai kuriuo sulėtėjimu, sunkumais ir sutrikimais. Gali užtrukti du kartus ilgiau. Ima jausti sunkumus.
80%	Visiškai savarankiškai atlieka daugumą namų ruošos darbų. Užtrunka du kartus ilgiau. Suvokia sunkumus ir sulėtėjimą.
70%	Nevisiškai savarankiškas. Patiria daugiau sunkumų, atlikdamas kai kuriuos namų ruošos darbus. Užtrunka tris – keturis kartus ilgiau. Kasdieninė namų ruoša atima didelę dienos dalį.
60%	Tam tikra priklausomybė. Gali atlikti daugumą namų ruošos darbų, bet nepaprastai lėtai ir su didelėmis pastangomis. Daro klaidų; kai ko nepajėgia.
50%	Didesnė priklausomybė. Pagelbsti atlikti pusę namų ruošos darbų, sulėtėjęs ir t. t. Viską daro sunkiai.
40%	Labai priklausomas. Gali pagelbėti atlikti visus darbus, bet mažai pajėgia atlikti pats.
30%	Labai stengdamasis retkarčiais kai ką atlieka pats arba pradeda pats. Pacientui reikalinga didelė pagalba.
20%	Nieko nedaro pats. Gali šiek tiek pagelbėti atlikti kai kuriuos namų ruošos darbus. Didelė invalidizacija.
10%	Visiška paciento priklausomybė, bejėgiškumas. Visiška invalidizacija.
0%	Neatliekamos vegetacinės funkcijos: rijimas, šlapimo pūslės ir žarnyno funkcijos. Prirakintas prie lovos.

Fahn S, Elton R, Members of UPDRS Development Committee. In: Fahn S, Marsden CD, Calne DB, Goldstein M, eds. *Recent Developments in Parkinson's Disease, Vol 2. Florham Park, NJ: Macmillan Health Care Information, 1987; 153–63, 293–304.*

Vertimas Vilniaus universiteto Neurologijos klinikos, 1997